אמר תהא שביתתי בצינתא א"ל אביי מאי דעתיך [א]ר"מ ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה ואמר רב חסדא מחלוקת במקום פלוני והא ר"נ ותניא כוותיה א"ל הדרי בי אמר רמי בר חמא הרי אמרו שבת יש לו ד"א [ב]הנותן את עירובו °יש לו ד"א או לא אמר רבא ת"ש לא אמרו מערבין בפת אלא להקל על העשיר שלא יצא ויערב ברגליו ואי אמרת אין לו האי להקל להחמיר הוא °אפילו הכי ניחא ליה כי היכי דלא נטרח וניפוק: **מתני'** [ג][א]מי שיצא לילך בעיר שמערבין [ד]בה והחזירו חבירו הוא מותר לילך וכל בני העיר אסורין דברי רבי יהודה ר"מ אומר כל שהוא יכול לערב ולא עירב הרי זה חמר גמל: **גמ'** [ג]מאי שנא איהו ומאי שנא אינהו אמר רב הונא הכא במאי עסקינן כגון שיש לו שני בתים וביניהן שני תחומי שבת איהו [ב]כיון דנפק ליה לאורחא הוה ליה עני והני עשירי נינהו תניא נמי הכי מי שיש לו שני בתים וביניהן שני תחומי שבת כיון שהחזיק בדרך קנה עירוב דברי ר' יהודה יתר על כן אמר ר' יוסי בר' יהודה [ג]אפילו מצאו חבירו ואמר לו לין פה עת חמה הוא עת צינה הוא למחר משכים והולך אמר רבה לומר כולי עלמא לא פליגי דצריך כי פליגי להחזיק ורב יוסף אמר להחזיק דכ"ע לא פליגי דצריך כי פליגי לומר כמאן אזלא הא דאמר עולא מי שהחזיק בדרך והחזירו חבירו הרי הוא מוחזר ומוחזק אי מוחזר למה מוחזק ואי מוחזק למה מוחזר הכי קאמר אע"פ שמוחזר מוחזק כמאן כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי ברבי יהודה רב יהודה בר אישתתא אייתי ליה כלכלה דפירי לרב נתן בר אושעיא כי הוה אזיל שבקיה עד דנחית דרגא אמר ליה בית הכא למחר קדים ואזיל

כמאן

והיה יושב ערב שבת בביתו ואומר שביתתי בצינתא מקום מסוים היה בין שני התחומין: **מאי דעתיך.** דעשיר את ואמרת שביתתי במקום פלוני: **והא אמר רב נחמן.** דלא שרי ר' יהודה אלא במקומי ותניא כוותיה דרב נחמן לעיל ה): **שבת.** שקונה שביתה ברגליו יש לו ד' אמות לקניית בית לבד מאלפים לכל רוח: **להחמיר הוא.** דמפסיד ארבע אמות: **מתני' מי שיצא.** מעירו לילך בעיר אחרת שמערבין בה שסמוכה לעירו בתוך ד' אלפים: **הוא מותר לילך.** ואע"פ שלא אמר כלום כדפירשתי לעיל דכיון שיש לו שם בית ודאי לא עקר דעתו מהליכתו ונתכוון לקנות שביתה בסוף התחום והוי כעני האומר שביתתי במקום פלוני וקנה דהא עני הוא דהחזיק בדרך ולרבי מאיר ודאי עני הוא ואי אמר הוי קני אבל השתא דיכול היה לערב ולומר שביתתי במקום פלוני ולא אמר מספקא לן אי הוה דעתו לקנות שביתה בסוף התחום או בביתו והרי זה חמר גמל שאין לו אלא אלפים שבין ביתו לסוף התחום אבל אלפים שמעבר ביתו לצד השני הפסיד דשמא בסוף התחום קנה ומסוף התחום נמי לא קנה אלפים לצד עיר האחרת שמא לא קנה שביתה כאן כי אם בביתו: **גמ' תניא נמי הכי.** דכשיש לו ב' בתים וביניהן שני תחומי שבת עסקינן: **כיון שהחזיק בדרך קנה עירוב.** אף אם לא אמר שביתתי בסוף התחום וחזר: **יתר על כן.** אפילו לא החזיק בדרך אלא אמר לצאת והחזירו חברו ואמר לין פה: **לומר כ"ע לא פליגי דצריך.** שיאמר לו חברו לין פה כדקתני מתניתין בדר' יהודה והחזירו חברו דהשתא ודאי משום צינה וחמה הוא דהדר ביה ודעתיה למקני שביתה בסוף התחום ואע"פ שלא אמר אבל אם חזר מעצמו איכא למימר נמלך ולא קנה שביתה לשם דאפילו גלוי דעתא ליכא והרי הוא כבני עירו: **כי פליגי להחזיק.** והיינו יתר על כן אפילו לא החזיק בדרך אלא שאמר לו חברו לין פה ששמע ממנו שהיה רוצה לצאת ואמר לו לין פה בביתך הלילה משום צינה: **ורב יוסף אמר להחזיק כ"ע לא פליגי דצריך כי פליגי לומר.** לין פה דלר' יהודה אם החזיק בדרך אע"פ שלא אמר לו חברו לין פה אלא שחזר מעצמו כמאן דאמר שביתתי במקום פלוני דמי והחזירו חברו דקתני מתני' לר"י לאו דוקא דה"ה לחזר מעצמו אלא אורחא דמילתא נקט אבל ר' יוסי בר' יהודה תרוייהו בעי חזקה ואמירה ו)(והכי קאמר מצאו חברו שהתחיל לצאת ואמר לו חברו לין פה עמדי הלילה וקסבר רב יוסף ר' יוסי בר' יהודה להחמיר ולא תנן בברייתא יתר על כן ואפילו אלא הכי תנן ר' יוסי אומר מצאו חברו כו') כך שמעתי והרבה גמגומין יש ז)דקשיא ליה לר' יוסי מאי יתר על כן ומאי אפילו ויש מתרצין דרבי יוסי לא בעי חזקה כולי האי כדר' יהודה אבל אמרי נואש הן דפסיעה אחת חוץ לביתו הויא חזקה ובציר מהכי ליכא חזקה ועוד רב יוסף אמר דבחזקה לא פליגי אלא בלומר וא"כ אף בחזקה פליגי. ל"א ולא שמעתיו אמר רבה לומר שביתתי בתוך התחום כ"ע לא פליגי דצריך זה החוזר לומר כן וכי פליג ר' יוסי ואתא לאקולי אחזקה פליג דשמעיה לר' יהודה דאמר החזיק ואתא איהו למימר אפילו מצאו חברו שהיה רוצה להחזיק ולא הניחו קנה עירוב ובלבד שיאמר שביתתי לשם דהואיל והיה רוצה לצאת חשבינן ליה כיוצא והוי עני ורב יוסף אמר להחזיק לא פליגי דודאי חזקה בעינן דאי לא החזיק לא הוי עני כי פליגי לומר דר' יהודה בעי שיאמר שביתתי לשם ורישא דמתניתין קאי דפריש בה ואמר שביתתי בעיקרו ולא איצטריך למיהדר ומיתנייה בסיפא ואתא ר' יוסי למימר אפילו לא אמר מידי קני הואיל והחזיק דגלוי דעתא קנייה היא וא"ת כיון דלרבי יהודה באומר שביתתי במקום פלוני קאמר אמאי פליג ר"מ עליה ומשוי ליה חמר גמל ר"מ לית ליה חזקה כי האי גוונא אלא בא בדרך ממש אבל האי כעשיר משוי ליה וקסבר ר"מ כל שהוא עשיר והיה לו לערב בפת ולא עירב בפת אלא באמירה הפסיד באמירתו אלפים שהיה לו לעבר הלז מביתו שסילק עצמו מרוח זו ובמקום שביתתו לא נשתכר דלאו עירוב הוא ואין לו אלא אלפים הללו. ונראין הדברים דר' מאיר אכל מי שהוא עשיר פליג ובאומר שביתתי במקום פלוני מדקתני כל שיש בידו לערב כו' דאי ס"ד ר"מ עני משוי ליה להאי וטעמא משום דמספקא לן היכא ניחא ליה הוא הואיל ולא אמר אם כן מאי כל הא לא משכחת לה הך ספיקא אלא בהך לחודיה שיצא וחזר והרי זה חמר גמל מיבעי ליה: **מוחזר.** משמע שלא קנה שביתה כלל: **מוחזק.** משמע דקנה: **כמאן.** לישנא קמא דפרשי דרב יוסף אליבא דר' יוסי תרתי בעי אמירה דלין פה וחזקה הכי בעי ליה כמאן אזלא הא דעולא דבעי תרתי שהחזיק היינו חזקה והחזירו חברו היינו לין פה: **כרב יוסף אליבא דר' יוסי בר' יהודה.** דבעי תרתי והוא הדין לרבה אליבא דר' יהודה אלא חדא מינייהו נקט ולישנא בתרא הכי פירושא כמאן אזלא הא דעולא דלא בעי למימר שביתתי במקום פלוני דקאמר אע"פ שמוחזר דמשמע לגמרי כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי ברבי יהודה דאמר לא בעינן לומר (הג"ה ואהך לישנא ליכא למימר כרבה ואליבא דר' יהודה דבין רבה ובין רב יוסף תרוייהו סבירא להו דר' יהודה תרתי בעי. עד כאן): **אישתתא.** שם אדם: **כי הוה אזיל.** לביתיה ובתוך ד' אלפים הוה: **נחת דרגא.** מעלה מן הכבש שהיה יורד מן העליה דהוה ליה החזיק בדרך: **בית הכא.** לין פה:

כמאן

האי להקל להחמיר הוא. ואם תאמר תיקשי ליה לשמואל דסוף כילד מעברין (לקמן דף סא:) דאמר שבת בעיר חריבה לרבנן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה הניח עירובו בעיר חריבה אין לו ממקומו אלא אלפים אמה וי"ל מכל מקום בסתמא כי אורחיה כשאין נותן עירובו בעיר חריבה הוי להקל:

לומר כ"ע לא פליגי דצריך. פי' ר"ת לומר עת חמה הוא ועת צינה הוא דכיון שהחזירו מטעם זה אם כן כיון דעתו לילך כשתעבור חמה וצינה ולא יצא מתורת עני אבל אם בלא טעם החזירו אם כן לגמרי נתייאש מלילך ויצא מתורת עני אע"פ שהחזיק בדרך ורב יוסף אמר להחזיק כולי עלמא לא פליגי דצריך כי פליגי לומר דסבר רב יוסף כיון שמחמת חמה וצינה הוא חוזר אם כן נתייאש לגמרי מלילך ולא קנה העירוב לרבי יהודה אלא כשחוזר בלא טעם יתר על כן אמר ר' יוסי דאפילו הכי קנה עירוב והוה ליה לרב יוסף למנקט כי פליגי באומר אלא נקט במילתיה דרב יוסף לומר אגב מילתיה דרבה ודייק רב יוסף מדלא הזכיר ר' יהודה עת צינה ועת חמה ורבי יוסי הזכיר:

ח)**כמאן** אזלא הא דאמר עולא. אף על פי שמוחזר מוחזק כמאן כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי. מלשון אע"פ דייק דחזר מחמת חמה וצינה ולא קנה עירוב לרבי יהודה וכרבה לא אתיא דלכ"ע בעי רבה שיאמר עת צינה הוא ואי דאמר עת צינה לא שייך לשון אע"פ ופי' זה דחוק ופי' אחרון דרש"י נראה לר"י עיקר:

כמאן

מסורת הש"ס

גמ' א)[לעיל מז. כתובות ס:] **ב)**[עי' לעיל נב: לה. במימרא דרבא] **ג)**[לעיל נא:] **ד)**גי' רש"ל לה **רש"י ה)**[דף נא:] **ו)**רש"ל מ"ז **ז)**[נ"ל כי קשיא לר"י וכו'] **תוס' ח)**[לפי גירסת רש"ל שלשה דבורי תוס' ד"ה לומר וד"ה כמאן וד"ה כמאן בעמוד ב' הם ד"א]

גליון הש"ס

גמ' יש לו ד' אמות או לא. עיין לקמן דף ס ע"ב תד"ה כאן שכלתה וכו': **גמ' אפי' הכי ניחא ליה.** עיין לעיל דף נב ע"ב ודף נה ע"א:

מסכת שביעית
פרק ג' משנה ט'

אַבְנֵי כָתֵף, בָּאוֹת מִכָּל מָקוֹם. וְהַקַּבְּלָן, מֵבִיא מִכָּל מָקוֹם. וְאֵלּוּ הֵם אַבְנֵי כָתֵף, כֹּל שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִנָּטֵל בְּאַחַת יָד, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אַבְנֵי כָתֵף כִּשְׁמָן, כֹּל שֶׁהֵן נִטָּלוֹת שְׁתַּיִם שָׁלֹשׁ עַל הַכָּתֵף:

◆

עין משפט
נר מצוה

סט א מיי' פ"ז מהל' עירובין הלכה ח טור ש"ע א"ח סי' תי סעיף ג:

ע ב ג מיי' שם טור ש"ע שם סעיף א:

◆

רבינו חננאל

לפומבדיתא לפירקיה דרב יוסף ואמר שביתתי במתא פלוני א"ל אביי כמאן כרב חסדא דאמר מחלוקת במקום פלוני ור' יהודה מתיר והא רב נחמן [פליג] עליה ותניא כוותיה. א"ל הדרי בי אמר רמי בר חמא הרי אמרו שבת יש לו ד' אמות. פי'[א] המניח עירובו יש לו ד' אמות אי לא ופשיט רבא דיש לו מדתנן לא אמרו לערב בפת כלומר להניח עירובו בפת אלא להקל על העשיר מכלל שזה וזה שוין ואי אמרת המניח עירובו אין לו ד' אמות האי להקל הוא להחמיר הוא שהרי הפסיד ד' אמות אלא ש"מ יש לו ורמי בר חמא (סברא) [סבר] הא ניחא ליה דלא נטרח:

מתני' מי שיצא לילך לעיר שמערבין בה כו' כבר פירשנוה למעלה. תניא כוותיה דרב הונא מי שיש לו ב' בתים וביניהן ב' תחומי שבת כיון שהחזיק בדרך קנה עירוב במקום שסיים שביתתו דברי ר' יהודה יתר על כן (ור') [אמר ר'] יוסי ב"ר יהודה אפי' מצאו חבירו וא"ל לין פה עת חמה או עת צנה הוא. למחר משכים והולך. אמר רבה אם החזיק שצריך לומר שביתתי במקום פלוני כ"ע לא פליגי דצריך דכיון דהוא אזיל באורחא אע"פ שהחזיק צ"ל. כי פליגי במי שאמר שביתתי במקום פלוני אם צריך להחזיק ר' יהודה אמר צריך. ר' יוסי ב"ר יהודה אמר אינו צריך. ורב יוסף אמר האומר שביתתי במקום פלוני שצריך נמי להחזיק כ"ע לא פליגי דודאי צריך כי פליגי במחזיק אם צריך לומר נמי שביתתי במקום פלוני אי לא ר' יהודה אמר צריך ר' יוסי ב"ר יהודה אמר (אינו צריך) כיון שהחזיק בדרך אע"פ שלא אמר שביתתי במקום פלוני קנה שביתה במקום. ואסיקנא כרב יוסף דרב יהודה בר אישתיתא אייתי לרב נתן בר הושעיה כלכלה דפירי כי אזיל שבקיה עד דנחית לדרגא והחזיק להוליכה. א"ל בית הכא וקדים

[א] נראה דחסר כאן וצ"ל פי' שבת מי שקנה שביתה ברגליו יש לו ד"א לבד מאלפים לכל רוח.

כמאן [א]כרב יוסף ואליבא דר' יוסי בר יהודה לא כרבה ואליבא דר' יהודה: ר"מ אומר כל שיכול לערב כו': הא תנינא חדא זימנא א)ספק ר"מ ורבי יהודה אומרים הרי זה חמר גמל אמר רב ששת לא תימא טעמא דר"מ ספק עירב ספק לא עירב הוא דהוי חמר גמל אבל ודאי לא עירב לא הוי חמר גמל אלא אפילו ודאי לא עירב הוי חמר גמל דהא הכא ודאי לא עירב וקא הוי חמר גמל: **מתני'** [ב]מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס ב)ר"א אומר שתים יכנס שלש לא יכנס: **גמ'** א"ר חנינא רגלו אחת בתוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום לא יכנס דכתיב [א]אם תשיב משבת רגלך רגלך כתיב והתניא רגלו אחת בתוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום יכנס הא מני אחרים היא דתניא אחרים אומרים למקום שרובו הוא ג)נזקר איכא דאמרי אמר ר' חנינא [ג]רגלו אחת בתוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום יכנס דכתיב אם תשיב משבת רגלך רגליך קרינן והתניא לא יכנס הוא דאמר כאחרים דתניא למקום שרובו הוא נזקר: ר"א אומר שתים יכנס שלש לא יכנס: והתניא ר"א אומר אחת יכנס שתים לא יכנס לא קשיא הא דעקר חדא וקם אתרתי הא דעקר תרתי וקם אתלת והתניא ר"א אומר אפילו אמה אחת לא יכנס כי תניא ההיא למודד ד)דתנן ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים אמה אפילו סוף מדתו כלה במערה: **מתני'** ה)[ד]מי שהחשיך חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס ר"ש אומר אפילו חמש עשרה אמות יכנס שאין המשוחות ממצין את המדות מפני הטועין: **גמ'** תנא מפני טועי המדה:

הדרן עלך מי שהוציאוהו

כיצד [ה]מעברין את הערים בית נכנס בית יוצא* פגום נכנס פגום יוצא* היו שם גדודיות גבוהות עשרה טפחים* וגשרים

כמאן. בעינן החזיק בדרך ולין פה וללישנא אחרינא הכי גרסינן כמאן דסגי ליה בהכי ואע"ג דלא אמר שביתתי במקום פלוני כרב יוסף אליבא דרבי יוסי בר' יהודה לא כרבה ואליבא דרבי (יוסי ברבי) יהודה וה"פ כמאן הוי כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי בר' יהודה דלא בעי אלא להחזיק והאי נמי החזיק ולא אמר ומשני לא דאמר עסקינן וכרבה אליבא דר' יהודה דבעי תרתי והוא הדין נמי לרב יוסף ואליבא דרבי יהודה אלא אליבא דרבה עדיפא ליה לאוקמי משום דרבה ורב יוסף הילכתא כרבה לבר מתלת שדה ענין ומחצה: **ספק.** בפרק בכל מערבין (לעיל דף לה.) נתגלגל חוץ לתחום נשרף מבעוד יום אינו עירוב משחשיכה הרי זה עירוב ספק מבעוד יום ספק משחשיכה ר' מאיר ור' יהודה אומרים כו' אלמא כל ספיקא חמר גמל הוא ומתני' נמי ספיקא הוא וללישנא בתרא הכי קשיא ליה תנינא חדא זימנא לר"מ דהיכא דעירב במקום שאינו עירוב הוה חמר גמל: **לא תימא.** התם הוא דספק עירב וקנה שם שביתה וספק לא עירב וקנה בביתו הוא דהוי חמר גמל אבל היכא דודאי לא עירב כגון חוזר זה שהיה לו לערב בפת שקרוב לביתו היה. ל"א שהיה לו לומר שביתתי במקום פלוני לא הוי חמר גמל דאין כאן ספק אלא לגמרי נתכוון אביתו ויהא כאנשי עירו: **אלא אפילו ודאי לא עירב.** שלא אמר שביתתי לשם נמי מחזקינן ליה בספק משום גלויי דעתא וללישנא בתרא דפרשינן דרבי מאיר עשיר משוי ליה ואפילו הכי הוי חמר גמל ולא כבני עירו ש"מ דאפילו במקום שאין ספק כגון נתגלגל חוץ לתחום מבעוד יום דודאי לאו עירוב הוא אפילו הכי לרבי מאיר חמר גמל הוא דסילק עצמו בכוונתו מאלפים של צד שני לביתו והאי סתמא דקתני התם מבעוד יום אינו עירוב דמשמע והרי הוא כבני עירו ר' יהודה היא והא דלא עריב להו ותני בהדי סיפא דקתני הרי זה חמר גמל משום דר' יהודה בסיפא מודה לר' מאיר אבל ברישא כבני עירו שוי להו ורישא ר' יהודה היא: **מתני' מי שיצא חוץ לתחום.** במזיד ומדעת שלא לשם מצוה: **שתים יכנס.** משום הבלעת תחומין כדאמרינן בפירקין (לעיל דף מה.) ר' אליעזר לטעמיה דאמר והוא באמצען: **גמ'** ה"ג הא מני אחרים היא: **למקום שרובו שם הוא נזקר.** ורובו בתוך התחום הוא: **נזקר.** כלומר בתר רובו שדינן ליה וכיון דלא הויא אלא רגלו אחת חוץ לתחום עדיין רובו בתוך התחום הילכך יכנס: **הוא דאמר.** ר' חנינא: **מתני' דעקר חדא.** שיצא מן האחת ועומד בשניה והכי קאמר אם בשתים עומד יכנס וברייתא דקתני שתים לא יכנס שיצא מכל השתים: **למודד.** שחשכה לו ואמר שביתתי במקומי ומודד אלפים פסיעות בינוניות אולי יכנס לתחום העיר וכלו אלפים שלו אמה אחת חוץ לתחום לא יכנס שאפילו האלפים מוליכות אותו לתוכו אינו מותר לצאת מאלפים כדתנן ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים אפילו סוף מדתו כלה במערה לא יהלך להלן מאלפים דכיון שמדד אלפים לבד מקום שביתתו שהן ארבע אינו יכול לעבור חוץ לאלפים: **מתני' מי שהחשיך.** שהוא בא בדרך וחשכה לו חוץ לתחום: **אפילו חמש עשרה אמה כו'.** לאו דווקא ט"ו אמה: **המשוחות.** מודדי התחומין לעיירות ועושין סימן לתוך התחום: **אינן ממצין את המדות.** להגיע הסימן בסוף אלפים אלא כונסין אותן לתוך אלפים: **מפני הטועין.** מפני טועי המדה שאין מכירין את הסימן ופעמים הולכין להלן ממנו וחוזרין ולאו אדעתייהו ל"א ולא שמעתיו דדוקא ט"ו נקט וטועי המדה הן המשוחות הקובעין התחומין ואמרינן לקמן בכילד מעברין (דף נז:) אין מודדין אלא בחבל של חמשים אמה ארבעים חבלים יש לאלפים וכל חבל וחבל מתמעט שני אחיזות שזה תופס מכאן וזה תופס מכאן והאחיזה טפח וחצי אצבע הרי פ' טפחים ומ' אצבעות העולין לי"ד טפחים הרי תשעים טפחים שהן חמש עשרה אמות:

הדרן עלך מי שהוציאוהו

כיצד מעברין. מפרש בגמרא לשון אשה עוברה דתנן לקמן ו) הנותן עירובו בעיבורה של עיר אלמא יש עיבור לעיר ומפרש השתא כיצד יש לה עיבור: **בית נכנס ובית יוצא או פגום נכנס ופגום יוצא או היו גדודיות כו' מוציאין המדה כנגדו.** כלומר כשבא לציין סימן תחום העיר ובא למדוד אלפים חוצה לה אם הוה מחיצתה שור איגר שאינה חומה חלקה אלא בתים סמוכין ומחוברין ויש בית נכנס לתוך העיר יותר מחבירו ונראית כניסתו פגומה מבחוץ ויש בית בולט ויוצא לחוץ יותר מחבירו או פגום נכנס או פגום יוצא שהיתה עיר מוקפת חומה ויש מגדלין עגולין בולטין בחומה פעמים שבולטין בפנים פעמים שבולטין בחוץ או שהיו שם לאחת הקרנות של עיר גדודיות שברי חומה של חרבות בתים וישנן בתוך שבעים אמה ושירים לעיר כדמפרש לקמן ז): או

ח)**כמאן** כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי. פירש הקונטרס דמאע"פ דייק דמשמע ט)דמוחזק מלקנות שביתה ואם כן לא אמר אי נמי הכי דייק אי בעי תרתי דהחזיק וגם אמירה א"כ לימא הילכתא כרבי יהודה דבין לרב יוסף ובין לרבה לרבי יהודה בעי תרתי:

תנינא חדא זימנא. דכל ספיקא לר"מ חמר גמל הוא ומתניתין נמי ספיקא הוא וקשה דמההיא היכא הויא שמעינן דהוי הכא ספק לרבי מאיר ואומר ר"י דפריך דהוה ליה למיתני כל שיכול וכו' ספק וממילא ידענא דהוי חמר גמל ומשני דה"א דהיכא דודאי לא עירב כי הכא לא הוי חמר גמל דאפילו אם הוה תנן ספק הוה מפרשינן ספק אם חשוב בכך עני כשאר בא בדרך אם לאו ולכך לא קנה עירוב דודאי עני אמרו שמערב ברגליו במקום פלוני ולא בספק עני ודינו כודאי עשיר ויהיה כבני עירו קא משמע לן:

כי תניא ההיא למודד. שאפילו כלה מדתו במערה לא יכנס אמה אחת יותר ופ"ה לא נראה והא דלא קאמר כי תניא להחשיך אמה חוץ לתחום לא יכנס דמילתא דפשיטא הוא דאין לו לצאת חוץ לתחומו אבל בכלה למערה איצטריך לאשמועינן:

הדרן עלך מי שהוציאוהו

כיצד מעברין פגום נכנס. פי' ר"ח פגום נכנס בנין העשוי כעין שובך כדאמרי' בזה בורר (סנהדרין דף כה:) גבי מפריחי יונים משישברו את פגמיהם ומיהו שובך ממש אין מתעבר עם העיר כדאמרינן בגמ' י):

וגשרים

עין משפט נר מצוה

עא א מיי' פ"ז מהלכ' עירובין הלכה ח' טוש"ע א"ח סימן ת"י סעיף ב:

עב ב מיי' פכ"ז מהל' שבת הלכה יא סמג לאוין סו טוש"ע א"ח סי' תה סעיף א:

עג ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:

עד ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

א ה מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה ו סמג שם טור ש"ע א"ח סי' שלא סעיף ו:

פניני רש"י

הרי זה חמר גמל. דמספקא לן אי קני ליה זה עירוב והכא הוי ביתו ומהכא יש לו אלפים אמה לכל רוח והפסיד אלפים שמעבר ביתו והלאה או שמא לא קנה עירוב ומביתו יש לו אלפים לכל רוח ולא קנה לעבר עירובו כלום ומחמת ספק זה נאסר לילך אלא אלפים אמה שבין ביתו לעירובו דממה נפשך בהנך משתרי אבל אלפים שמעירובו ואילך לא דילמא לא קנה עירוב ומביתו ואילך נמי לא דלמא קנה עירוב נמצא זה מושכו כאן לילך וזה מושכו לכאן כאדם המנהיג חמור וגמל שהחמור הולך לפניו וזה מנהיגו והגמל הוא מושך וצריך לפנות לפניו ולאחריו: (לעיל לה.)

ר"א אומר שתים יכנס. ר' אליעזר לטעמיה דאמר במתניתין גבי ד' אמות שנתנו חכמים ליוצא חוץ לתחום דהוא באמצען שיש לו לכל צידיו ב' אמות ולפיכך זה שיצא ב' אמות חוץ לתחום כיון דב' אמותיו דבוקות לו בתחומו סבירא ליה לרבי אליעזר דכמאן דמובלען בתחומיה דמו ומותר ליכנס: (לעיל מה. ד"ה והא תנן)

רבינו חננאל

זיל כדרב יוסף אליבא דר' יוסי ב"ר יהודה. ר' מאיר אומר כל מי שיש לערב ולא עירב הרי זה חמר גמל הא תו למה לי תנינא ספק ר' מאיר ור' יהודה אומרים הרי זה חמר גמל ופרקינן אצטריך סד"א התם דהוא ספק אמרי חמר גמל אבל הכא דודאי לא עירב לא אלא הרי הוא כבני העיר [קמ"ל] כיון שיצא לילך והחזיק בדרך עקר רשותיה מן העיר ובמקום שרצה לילך לא קנה שביתה דהא לא עירב בפת ולאו עני הוא דקתני (כמחזיק) [החזיק] הלכך לא יזוז ממקומו. מי שיצא חוץ לתחום אפי' אמה אחת כו' איכא דאמר א"ר חנניא רגלו אחת בתוך התחום והאחרת חוץ לתחום יכנס. שנאמר אם תשיב משבת רגלך רגליך קרינן. והתניא לא יכנס ההיא אחרים היא דא' למקום שכלו (ט"ז):

פיסקא ר' אליעזר אומר ב' יכנס ג' לא יכנס והתניא ר' אליעזר אומר א' יכנס ב' לא יכנס. ופרקינן הא

רבינו חננאל (המשך)

דקתני אחת יכנס ב' לא יכנס כגון שיצא אמה אחת ועומד בשניה יכנס אבל אם מצא שתים ועומד בשלישית לא יכנס ומתני' נמי הכי קתני ב' פי' אם עומד בשתים יכנס עומד בשלש לא יכנס והא דתניא אפילו אמה אחת לא יכנס במודד כלומר אין לו להוסיף על מדתו. כדתנן ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים ומודד:

הדרן עלך
מי שהוציאוהו

פרק חמישי

כיצד מעברין את הערים פגים נכנס פגים יוצא כו'. פי' פגים בניין כמו שובך כדאמרינן (סנהדרין כה) במפריחי יונים (מי ששברו) [משישברו] את פגמיהן כגון שובך של יונים עשוי בניין עומד. ירושלמי בית נכנס מוציאין אותו כנגד העיר פגום יוצא מוציאין את העיר כנגדו.

מסורת הש"ס

גמ' א) [לעיל לה.] **ב)** [לעיל מה.] **ג)** ס"א נזדקר **ד)** לקמן סא. **ה)** לקמן קה. **רש"י ו)** [דף ס.] **ז)** [לקמן או גשרים כו' הד"א. רש"ל] **תוס' ח)** [שייך לע"א] **ט)** [נ"ל דמוחזק וכ"ה בדפוס ויניציא משנת רפ"ח] **י)** [דף נה:]

הגהות

רש"י ד"ה נזקר. דלא הויא. ס"א הוציא: (חכמת מנוח)

תורה אור

גמ' א] אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶיךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יְיָ מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר: (ישעיהו נח, יג)